

Delo zaokroža bogat seznam virov in literature, ki nudi tudi bralcem obilo namigov za nove poglede na Kras in fenomen kulturne dediščine ter njenega ohranjanja in oživljanja.

Sklenem lahko, da nudi monografija Jasne Fakin Bajec poglobljen vpogled v dediščino Komenskega Krasa kot tudi kraške regije širše in prizadevanja posameznikov in skupnosti za ohranitev in revitalizacijo ter sonaravno rabo dediščine tega prostora v današnjem času. Skozi pogled iz mednarodnega okvira v lokalni okvir pa dobivamo tudi dragoceno študijo, ki, kot sem zapisala v začetku, kaže na ključno vlogo, ki jo morajo v zvezi z ohranjanjem kulturne dediščine odigrati strokovnjaki – raziskovalci, konservatorji, načrtovalci razvoja – tako na nivoju primarnih študij kot tudi na prenašanju teh vedenj nazaj v lokalni prostor in med ljudi, ki tam prebivajo. In ravno v tem segmentu vidim ključno vlogo, ki jo znotraj interdisciplinarnih skupin lahko opravita etnolog in etnologija.

389

Helena Rožman

Jernej Mlekuž (ur.): *Klepetavi predmeti: ko predmeti spregovorijo o nas in drugih.* Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011, 165 str., ilustr. (Migracije; 21)

Nemara se vsakdo kdaj sreča z vprašanjem pomena predmetov pri pospravljanju stanovanja, hiše ali lope. Ob pogledu na odsluženo stvar, na “lovilec prahu”, na polomljen spominek ali star stol nas hkrati preplavijo čustva in racionalno premlevanje, ali naj to reč obdržimo ali ne. Ali nam ta predmet kaj pomeni ali je še uporaben? Če je senzibilnost prava, nam ti predmeti spregovorijo ...

Mar predmeti govorijo? Avtorji zbornika temu vprašanju pritrjujejo. Po njihovem trdnem prepričanju predmete naredi klepetave spremenjen kontekst. Zbornik daje prostor nekaterim predmetom, da spregovorijo in povedo svojo zgodbo: rute muslimanskih priseljenk in njihovih potomk v Sloveniji, bureki ali (bolje) pite, ki so pripravljene v kuhinjah priseljenk in priseljencev ter podarjene Slovenkam in Slovencem, tuareško zagrinjalo *taglmust* v mestih severne Afrike, “belske” jedi na poročnih slavjih pri muslimanih v urbanem Burkina Fasu, obredna bronasta posoda *ding* v kitajski zgodovini in dobrine, kupljene na tokijski nakupovalni ulici. **Jernej Mlekuž** se v predgovoru sklicuje na že večkrat ponatisnjeni zbornik *The Social Life of Things* (ur. Arjun Appadurai, 1. izd. 1986), v katerem avtorji na novo tematizirajo vprašanje predmetov in predmetnosti. Gre namreč za vprašanje izbora predmeta

preučevanja: ali so to samo predmeti, ki imajo znotraj neke kulture poseben status, ali pa sodijo k preučevanju tudi nepomembni in samoumevni predmeti. Ravno način sprejetja nekega predmeta v kulturo in njegova raba v določeni kulturi razvije pred nami doslej neznane zgodovine in biografije predmetov. Kot pravi Mlekuž, je do pričujočega nabora zgodb prišlo tako, da so avtorji in avtorice prisluhnili, kaj jim “predmeti govorijo, klepetajo, ko so ti postavljeni v nov kontekst”. Seveda lahko predmeti spregovorijo tudi na podlagi drugih vzgibov (denimo postanejo metodološki izbor neortodoksnih antropologov), v tem zborniku pa je ključen njihov spremenjeni kontekst.

390

Špela Kalčič v svojem članku preučuje novi oblačilni trend Bošnjakinj v Sloveniji iz druge polovice devetdesetih let, ki se navezuje na islamski moralni kodeks – nekatere Bošnjakinje so se začele pokrivati (same to poimenujejo *hidžab* in pomeni pokrivanje z ruto) in s tem na viden način kazati svojo identiteto muslimanke. Avtorica skozi zgodovinski kontekst Osmanskega imperija, nekdanje Jugoslavije, sodobne Bosne in Hercegovine ter današnje Slovenije zaključuje, da “bošnjaški hidžab v Sloveniji tako ni le znak islamske identitete, temveč tudi znak upora posameznic, ki so se zaradi različnih vrst diskriminacij odločile, da izoblikujejo jasno opredeljenost, s katero se je mogoče distancirano od poniževalnih pripisov s strani večinskega okolja”.

Jernej Mlekuž preučuje pomen bureka v Sloveniji. Ta pomeni Slovencem nekaj drugega kot priseljskim družinam. Burek je namreč v devetdesetih letih preteklega stoletja postal prehrabni prvak v kategoriji hitre hrane; v priseljskih družinah pa ni tržno blago, temveč predmet použitja znotraj družine ali pa je razumljen kot dar. Avtor dodaja, da gre tu za neko ločenost med dvema okoljema, “industrijskim” burekom, ki ga jedo Slovenci, in doma narejenim, ki ga jedo v priseljskih družinah. Večina slednjih namreč ni nikoli poskusila “industrijskega” bureka.

Sarah Lunaček govori o pomenih tuareškega moškega zagrinjala *taglmust* v različnih socialnih kontekstih. *Taglmust* velja za zunanji razpoznavni znak Tuaregov. Čeprav je uporaben kot mehansko varovalo, pa so pomembne njegove socialne ravni: *taglmust* pomeni prehod v obdobje odraslega moškega, ki spoštuje kodeks časti in vedenjski kodeks, je sredstvo uravnavanja sorodstvenih razmerij ter izraža etnično identiteto. Mladi urbani Tuaregi ga uporabljajo kot zapeljiv dodatek, v turizmu pa služi kot blagovna znamka tuareškosti. Sarah Lunaček zaključuje: “Tako ima danes *taglmust* širok spekter izraznih načinov nošenja in ni videti, da bi šlo za opuščanje tega pomenljivega kosa obleke, ampak se v novih kontekstih dinamično razvijajo njegove komunikacijske funkcije identitetnega izrekanja, ki je okrepljeno v smeri etnične pripadnosti in s tem povezanim privilegiranim estetskim pomenom.”

Liza Debevec oriše spremembe v praznični prehrani pri muslimanih v urbanem Burkina Fasu. Predstavi tradicionalno in civilno poročno praznovanje, pri katerem je prvi nujni obred prehoda, drugi pa odziv na zakonodajo in želja po manifestiranju družbenih razlik. Hrana, ki jo ponudijo na obeh obredih, se razlikuje; na tradicionalni poroki je podobna vsakdanji prehrani, dodan je ščepec razkošja, pri civilni pa je poudarek na “belski” hrani in predstavitvi jedi. Gostje dobijo jed na plastičnih krožnikih, jedo s priborom, pijejo iz steklenih in plastičnih kozarcev itn. Skratka, s prisvojitvijo “belskih” navad želijo družine poudariti svojo naprednost, sodobne nazore.

Nataša Vampelj Suhadolnik na primeru obredne bronaste posode *ding*, t. j. velike kovinske ali kamnite posode na treh ali štirih nogah, pokaže, kako se je ta skozi zgodovino znašla v različnih kontekstih: od obredne posode, v kateri so hranili žrtvovano hrano, preko simbola politične moči in bogastva do današnjega prevzemanja vloge kadilnice v templjih.

Tinka Delakorda pa opisuje dialektiko nakupovalne Ulice Jizō s templjem Kōganji na Japonskem. Brez nakupovalne ulice tempelj ne bi mogel nagovoriti takega števila ljudi. "Religiozni dogodki, prazniki, rituali, in simboli templja in bodisatve stimulirajo potrošnjo. Vendar pa namišljena (čustvena) skupnost nastane šele skozi rituale potrošnje. Ker je potrošnja (v tem smislu) zmožna ustvariti skupnost, strnjeno okoli religioznega simbola, menim, da potrošnja dejansko podpira religiozno verovanje." Dve naravi religioznega praznika *ennichi* – tržna in religiozna – se prepletata in krepita druga drugo ter na Ulico Jizō privabljata množico starejših Japoncev, v katerih se preko čaščenja bodisatve in kupovanja proizvodov, ki slonijo na pomenih zdravja in sreče, budi nostalgija po starih časih.

Vse prispevke v zborniku preveva metodološka predpostavka, kot pravi Jernej Mlekuž, da "materialna kultura ni zgolj nekakšen medij za socialne odnose, ampak je sestavni del družbenih odnosov". Skratka, ne gre za lamentacijo o tem, da je predmetni svet preplaval človeštvo, niti za biografijo posameznih predmetov, temveč za ulovitev pomenov konkretnih predmetov in praks v določenih (spremenjenih) kontekstih. Zbornik je tako dragocen primer analize materialne kulture.

Gregor Ilaš

391

Tina Volarič: *O nedelji: zgibi časovnosti in nekaj etnografskih izhodišč.*

Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 2010, 116 str., ilustr. (Knjižnica Glasnika Slovenskega etnološkega društva; 44)

Le redko se imamo priložnost srečati z etnološkim oziroma antropološkim pisanjem študentov na dodiplomski ravni. Občasno se kdo opogumi napisati znanstveni ali strokovni članek, sicer pa večina njihovih raziskav ostaja del bogastva knjižnic matičnih fakultet. Vsekakor pa je informacija o tem, s čim se posamezni študent ukvarja in na kakšen način, nedvomno pomembna za potencialne zaposlovalce (žal je slednjih na področju etnologije in antropologije resda malo). Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo (OEIKA) Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani je leta 2002 celo osnoval knjižno zbirko Etno je fletno, v kateri bi